

Už dávno neplatí věta „Co Čech to muzikant“. Angličan Burney napsal v roce 1773: „Často jsem slyšel, že obyvatelé Čech jsou nejhudebnější v celém Německu, ba snad v celé Evropě, a prý by vynikli i nad Italy, kdyby se těšili stejným výhodám. Procestoval jsem tuto zemi a zjistil, že děti obojího pohlaví se učí hudbě netoliko ve velkých městech, nýbrž v každé vesnické škole.“

Typický český muzikant (doby „temna“) prý uměl hrát na několik hudebních nástrojů a především udivoval improvizací dovedností. Všichni prý uměli výborně zpívat. Jirásek do svého románu opsal supliku jednoho žadatele o místo: „Já jakožto jeden školní mládenec, spolu klarinetista primarius, fidicen, valthornista a basetlista, též k tomu organista a v některých menších věcech též komponista, poníženež prosím...“

Vesničtí učitelé (nejslavnějším z nich byl Jan Jakub Ryba) byli základem systému hudební výchovy a vzdělanosti. Tehdejší bakaláři také uměli hrát na hudební nástroj. Už od roku 1528 bylo na universitě v Praze nutnou podmínkou k dosažení titulu mistra úspěšné složení zkoušky z hudební teorie. I později tak zatracování jezuité se ve svých kolejích a školách intenzívně zabývali hudbou a hudební výukou.

Obyčejný člověk se s hudbou setkával v kostele. Tehdejší církevní kalendář obsahoval kromě padesáti dvou nedělí ještě čtyřicet dva nepracovních svátků, kdy byla účast na mši povinná. Barokní katolický obřad byl pak hudbou natolik spjat, až sama církev si začala stěžovat, že hudba převládá nad slovem. Tehdejším zvykem však bylo nic neopakovat a na každou mši hrát něco nového. Tehdejší člověk byl tedy dvaadvádnásátkrát do roka na živém a novém koncertě – srovnejme to s dneškem!

Bez zpěvu, koled, mší či oratorií, jak píše Petr Hořejš, se neobešla žádná hostina, žádné volby konšelů, závěrečné zkoušky tovaryšů, zpívalo se o posvíceních, při předení u kolovrátku, při tkaní sukna atd. Mezi 16. a 18. stoletím zkrátka Češi žili hudbou. Děti v prvních pěti třídách základní školy zpívaly denně, ve čtvrté třídě začala výuka hry na hudební nástroj, nejčastěji na housle. V páté třídě přibyla hudební teorie. Proto jsme byli „konzervatoři Evropy“.

Nedávný výzkum potvrdil, že v současné době 70% dětí nedokáže zazpívat jednoduchou písničku. Přitom se např. ví, že hudební schopnosti mají např. velmi úzký vztah k matematice. „Hudba rozvíjí myšlení v čase a prostoru“, tvrdí neurolog dr. Shaw. „Když se děti učí rytmus, lépe chápou zlomky atd.“

Čeština je, co se týče rozsahu používaných frekvencí, jeden z nejzpěvavějších jazyků světa. Odtud přirozená schopnost Čechů hrát a zpívat. Zatímco japonština je v tomto pohledu velmi plytká, Japonci za posledních padesát let udělali, co se týče hudby, na rozdíl od nás, neuvěřitelný pokrok. Ať už to bylo způsobeno tím, že každé malé dítě tam dostane už v předškolním věku housličky, a může si hrát co ho napadne (nikdo ho nepeskuje, nikdo mu nevyčítá, že hraje falešně) a přitom se nikdy nemusí naučit noty (Suzukiho metoda), nebo tím, že téměř v každé malinké restauraci měli již koncem 70. let tzv. „karaoke“ (každý návštěvník dostal do ruky mikrofon, slova písničky a z kazety si mohl pustit třeba Beatles nebo Rolling Stones – jenže bez Paula McCartneye nebo Micka Jaggera) – výsledkem je to, že v Japonsku mají nejlepší koncertní sály a jejich hudebníci dnes hrají v orchestrech na celém světě. Dokonce tam prosperuje velmi početná společnost „Smetana-Dvořák-Janáček“.

Jsem přesvědčen, že i u nás nebude lépe, dokud nezačneme každý sám u sebe – dokud se nezačneme harmonizovat a ladit. Nastala doba, kdy budeme muset každý z nás převzít zodpovědnost nejen za to, co jíme a čteme, ale i za to, co posloucháme. Většinu naší každodenní hudební kulisy dokonce už nevytváří člověk – písničky v soukromých rádiích

vybírá počítač. Nic se nezmění, dokud se nevrátíme ke svému dědictví a k tomu, co nám nabízí naše řeč: ke zpěvu, k dobré hudbě.

Představte si, jak jinak by vypadala zasedání parlamentu nebo vlády, kdyby si každý poslanec či ministr uměl zazpívat, kdyby se zákony a novely projednávaly zásadně zpěvem a kdyby si všichni na začátku a na konci zazpívali jako sbor tibetských mnichů!

Představte si, kdyby si děti ve škole denně zpívaly. Druháci amerických škol dokázali dvacet minut nepřetržitě rapovat, zatímco udržet jejich pozornost hovorem na víc než dvě minuty je zcela nemožné. Výzkumy potvrdily, že čím více hudby takové dítě v tomto věku vyslechne, tím rozvinutější je jeho mozek a propojenější jeho mozkové hemisféry. Mimochodem, děti již ve čtyřech měsících dávají přednost harmonickým tónům.

Co se týče poslechu hudby, u nás bohužel stále panuje jeden velmi škodlivý mýtus: kdysi nám ve škole řekli, že hudbu, zvláště tu „vážnou“ musíme poslouchat téměř v pozoru, že se nesmíme pohnout. To je naprostý nesmysl. Je sice prokázáno, že se vzpřímenou páteří se poslouchá lépe a soustředěněji, to ale neznamená být v pozoru a bez pohybu! Člověk může i tak plynule pohybovat krkem, hlavou, trupem. Lidé všech jiných kultur (včetně Indů) se při poslechu hudby rytmicky pohybují – kromě slyšení tak ucho funguje ještě jako orgán rovnováhy, a mozek je při tanci, ale i aktivním poslouchání a pohybování stimulován, kromě zvukových vjemů, i aktivací vestibulárního aparátu. Jaksi „přidá plyn“. I před koncertem vážné hudby by se tedy lidé měli možnost na pět minut protáhnout, proběhnout, pohoupat na houpačce, a teprve potom usednout a vyslechnout ten či onen koncert.

Pak by možná hra na hudební nástroje byla skutečně hrou a zábavou, a ne drezúrou, a naše společnost mohla sama o sobě tvrdit to, co říkají příslušníci indiánského kmene Tarahumarů: Hudba posvěcuje každý okamžik našich životů. Naše písně a tance jsou našimi každodenními modlitbami. I ty nejobyčejnější úkony se stávají něčím neskutečným, když zní hudba. Víme, že Velký Duch stvořil svět tancem a zpěvem. Tlukot srdce naší Matky Země byl bubnem, který jej doprovázel. Cítíme ten tlukot, když si lehne na zem, a když se tančí květinový tanec Yúmari, slyšíme puls života. Všechny naše činnosti mají hudební význam. My i zvířata rozumíme přirozenému a harmonickému způsobu života a žijeme ho v blízkosti Matky Země, kde zůstáváme zdraví. Svoboda pohybovat se pak mění práci a hru na tanec stvoření.

Nepotřebujeme vězení, protože nemáme zločince, nepotřebujeme klíče, protože nemáme zloděje. Jsme bohatí všemi věcmi, bez kterých se můžeme obejít. Každý z nás žije jiný rytmus. Náš Velký Duch nám dal hudbu a každý z nás je zrozen, aby si našel vlastní melodii. Jsme vděční za všechny dary a nikdy se nepřeme o víru, protože víra je něčím velmi osobním. Naši lidé vědí, že každá stezka je posvátná. Každá hora, poušť, řeka, každý les a strom je částí posvátného příběhu věků. Všechny věci jsou naplněny hudbou.